

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КАФЕДРА ІСТОРІОГРАФІЇ І ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА

НАДІЯ КІНДРАЧУК

*Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст.
в історіографічному дискурсі*

**методичні рекомендації
для студентів денної і заочної форми навчання
спеціальності «Історія та археологія»**

Івано-Франківськ

2019

УДК 930.1:94 (100)

ББК 63.1

I 90

Рекомендовано до друку вченою радою факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 29 серпня 2019 р.)

Рецензенти:

кандидат історичних наук, доцент
МАРУЩЕНКО Олександр Володимирович,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
завідувач кафедри історіографії і джерелознавства;

доктор історичних наук, доцент
ШОЛОГОН Ліля Іванівна
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
професор кафедри історіографії і джерелознавства.

I 90

Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі : методичні рекомендації для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності «Історія та археологія» / уклад.: Кіндрачук Н.М. – Івано-Франківськ: «НАІР», 2019. – 36 с.

Методичні рекомендації для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності «Історія та археологія» з курсу «Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі» містять структуру дисципліни, тематику лекційних та семінарських занять, запитання для самоконтролю та самоперевірки, тестові завдання, теми рефератів та загальні положення щодо їх написання, основні поняття курсу, програмові вимоги, список основної та додаткової літератури.

Для студентів гуманітарних спеціалізацій, які вивчають історичні дисципліни, викладачів вищих навчальних закладів, а також усіх тих, хто цікавиться з історією творення незалежної Української держави.

УДК 930.1:94 (100)

ББК 63.1

© Кіндрачук Н.М., 2019

ЗМІСТ

1. Анотація до курсу
2. Мета та цілі курсу
3. Результати навчання (компетентності)
4. Структурно-логічна схема щодо здійснення міждисциплінарних зв'язків
5. Дисципліни, що використовують матеріали дисципліни
6. Завдання для поточного контролю
7. Комплексна контрольна робота з дисципліни
8. Критерії оцінки виконання комплексної контрольної роботи з дисципліни
9. Оцінювання успішності студентів з навчальної дисципліни
10. Перелік запитань на самостійну роботу
11. Перелік тем рефератів
12. Список рекомендованої літератури

Анотація до курсу

В історії України залишили свій слід багато видатних багатогранних особистостей, які жили протягом ХХ – ХХІ ст. й уславилися в різних сферах діяльності. Серед них – державні і церковні діячі, науковці, митці культури, науки та освіти. Пам'ять про них увіковічено в монументах, меморіальних дошках та назвах вулиць багатьох міст України. Найбільше сторінки історії України ХХ – ХХІ ст. яскраво наповнені інформацією про життя і діяльність тих постатей, які зробили непосильний вклад в становлення та розбудову незалежної Української держави.

Курс «Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі» буде цікавим для дослідників творення незалежної Української держави, студентів гуманітарних факультетів та всіх тих, хто цікавиться історією України ХХ – ХХІ ст.

Мета та цілі курсу

Мета викладання дисципліни «Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі» вбачається у тому, щоб на основі аналізу наукової та науково-полярної літератури сформувані в студентів комплекс знань, вмінь та навичок з історії видатних особистостей України, їх особистих талантів та харизми, за допомогою яких вони досягли успіху в управлінні людьми, народом, державою, зробили неабиякі досягнення і значний вклад у розвиток соціально-політичної, економічної, культурно-мистецької, освітньо-наукової сфер життя України ХХ – ХХІ ст. і цим вплинули на подальший хід історичних подій.

Результати навчання (компетентності)

Студенти повинні *знати*:

- походження влади та її соціальну природу;
- генезис, принципи, інститути влади;
- історичні особливості формування політичної культури в Україні;
- роль української національної інтелігенції у суспільно-політичному житті України;
- значення інтелігенції в збереженні національної самосвідомості українців;
- історичну роль української інтелігенції ХХ – ХХІ ст. в боротьбі за встановлення демократичної, незалежної України.

У процесі опанування курсу «Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі» студенти засвоюють передбачені програмою знання і на цій основі набувають необхідних вмінь і навичок для достатньо глибокого аналізу різноманітних подій, процесів і явищ зі сфери політичного, соціально-економічного, культурного життя України та робити відповідні власні судження і висновки.

Зокрема, студенти повинні *вміти*:

- вільно володіти понятійним та термінологічним апаратом навчальної

дисципліни;

- визначати місце і роль виданих діячів політичного, культурного, освітньо-наукового життя України на певному історичному етапі;
- узагальнювати досягнення українського народу у сфері культури в історичній ретроспективі, виокремлюючи внесок до скарбниці світового мистецтва;
- не лише викладати фактичний матеріал, а й здійснювати його аналіз;
- виділяти ключові пункти в матеріалі, що вивчається;
- аналізувати статистичні дані;
- працювати з першоджерелами, науковими публікаціями, різними документами, політичними програмами рекомендованою літературою;
- систематизувати свої переконання, відпрацювати навички наукової дискусії.

Структурно-логічна схема щодо здійснення міждисциплінарних зв'язків

<i>Дисципліни, що передують вивченню дисципліни</i> «Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі»				
Політологія	Джерелознавство і архівознавство	Історія України	Джерела з історії ЗУНР: 1918–1919 рр.	Джерела з історії України

<i>Дисципліни, що використовують матеріали дисципліни</i> «Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі»				
Культурологія	Усна історія	Історія України	Новітня Історія України	Соціологія

Завдання для поточного контролю

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між науково-педагогічним працівником та студентами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як науково-педагогічним працівником для коригування методів і засобів навчання, так і студентами для планування самостійної роботи. Особливим видом поточного контролю є колоквиум. Поточний контроль може проводитись у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Результати поточного контролю враховуються при визначенні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

1 варіант

1. Ідея народовладдя в теоретичній спадщині діячів Української Центральної Ради – М. Грушевського та В. Винниченка.
2. Від Руху за перебудову до Руху за державну незалежність України: зміна головної мети Народного Руху України на Другому Всеукраїнському з'їзді.
3. «Українізація» в УСРР розпочалася в:
  - а) 1922 р.;
  - б) 1923 р.;
  - в) 1925 р.
4. За роки незалежності Україна стала членом нових міжнародних структур:
  - а) ООН, СНД, Ради Європи;
  - б) СНД, Ради Європи, ОБСЄ;
  - в) СОТ, ООН, ОБСЄ.

2 варіант

1. Роль і місце В. Щербицького у виникненні такого явища, як «маланчуківщина».
2. Участь Народного Руху України в організації політичних заходів, що сприяли встановленню демократичної, незалежної України.
3. «Українізація» в УСРР розпочалася в:
  - а) 1922 р.;

б) 1923 р.;

в) 1925 р.

4. Хто з вказаних українських письменників був автором вірша «Любіть Україну»?:

а) Л. Костенко;

б) В. Сосюра;

в) П. Тичина.

3 варіант

1. Постать Василя Стуса в українській історичній науці.

2. Участь Народного Руху України Народного Руху України в організації культурно-просвітницьких заходів, що сприяли встановленню демократичної, незалежної України.

3. Перший конгрес українських націоналістів (ОУН), який проходив у Відні, відбувся:

а) 1927 р.;

б) 1928 р.;

в) 1929 р.

4. Позначте прізвище представника українського дисидентського руху, який відстоював право кримських татар повернутися на історичну батьківщину:

а) П. Григоренко;

б) О. Заливаха;

в) В. Мороз;

г) В. Чорновіл.

4 варіант

1. Опозиційна особистість другої половини ХХ ст.: політичний портрет Богдана Гориня.

2. Політична цензура в УРСР: практика обмеження друкованої продукції.

3. Перший конгрес українських націоналістів (ОУН), який проходив у Відні, відбувся:

а) 1927 р.;

б) 1928 р.;

в) 1929 р.

4. Акт злуки УНР і ЗУНР було проголошено:

а) 22 січня 1919 р.;

б) 28 січня 1919 р.

в) 25 грудня 1920 р.

КОМПЛЕКСНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі»

Варіант 1.

1. Хто з вказаних українських письменників був автором вірша «Любіть Україну»?:
а) Л. Костенко; б) В. Сосюра, в) П. Тичина.

2. Редактором підпільного журналу «Український вісник» був:
а) І. Світличний;
б) В. Чорновіл;
в) В. Мороз.

3. Керівником збройної боротьби ОУН-УПА на українських землях у 1944 – 1950 рр. був:
а) С. Бандера;
б) Р. Шухевич;
в) В. Кук.

4. У середині ХХ ст. очолював Українську робітничо-селянську спілку, яка ставила за мету вихід України зі складу СРСР:
а) П. Григоренко;
б) І. Дзюба;
в) Л. Лук'яненко.

5. Перед проголошенням І Універсалу Центральної Ради до Петрограду відбула українська делегація у складі:
а) В. Винниченко, М. Грушевський, М. Ковалевський;
б) В. Винниченко, М. Грушевський, С. Єфремов;
в) В. Винниченко, С. Єфремов, М. Ковалевський.

Розглянуто на засіданні кафедри історіографії і джерелознавства
(протокол № __ від " __ " _____ 2019 р.)

Завідувач кафедри історіографії і джерелознавства
Марущенко О.

доц.

**КОМПЛЕКСНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
«Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі»

Варіант 2

1. Хто з вказаних українських письменників був автором вірша «Любіть Україну»?:
  - а) Л. Костенко;
  - б) В. Сосюра;
  - в) П. Тичина.

2. Керівником збройної боротьби ОУН-УПА на українських землях у 1944 – 1950 рр. був:
  - а) С. Бандера;
  - б) Р. Шухевич;
  - в) В. Кук.

3. Створений Народний рух України за перебудову очолив:
  - а) В. Чорновіл;
  - б) І. Драч;
  - в) І. Юхновський.

4. У середині ХХ ст. очолював Українську робітничо-селянську спілку, яка ставила за мету вихід України зі складу СРСР:
  - а) П. Григоренко;
  - б) І. Дзюба;
  - в) Л. Лук'яненко.

5. Позначте прізвище представника українського дисидентського руху, який відстоював право кримських татар повернутися на історичну батьківщину:
  - а) П. Григоренко;
  - б) О. Заливаха;
  - в) В. Мороз;
  - г) В. Чорновіл.

Розглянуто на засіданні кафедри історіографії і джерелознавства
(протокол № __ від "__" _____ 2019 р.)

Завідувач кафедри історіографії і джерелознавства
О. В.

доц. Марущенко

Критерії оцінки виконання комплексної контрольної роботи з дисципліни

«Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі»

Комплексна контрольна робота з дисципліни «Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі»

передбачає формулювання 9 завдань: 1 – теоретичне, 1 – практичне, 7 – тестових.

Критерії оцінювання завдань на контрольній роботі (наведено максимальну кількість балів, яку можна здобути за відповідь на кожне завдання):

Завдання	Кількість балів
1 теоретичне	60 балів
1 практичне	5 балів
1 тестове	5 балів
Разом	100 балів

Університетська шкала	Національна шкала
90 – 100 балів	Відмінно (5)
70 – 89 балів	Добре (4)
50 – 69 балів	Задовільно (3)
1 – 49 балів	Незадовільно (2)

Напрямок підготовки/спеціальність 014 Середня освіта. Історія.

Група _____

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Курс I магістри

ВІДОМІСТЬ № _____
результатів виконання студентами
комплексної контрольної роботи

з дисципліни «Видатні постаті України XX – XXI ст. в історіографічному дискурсі»

Дата проведення ККР _____

Викладач _____

№	Прізвище, ініціали студента	Оцінка за підсумкову атестацію	Оцінка за написання ККР	Підпис викладача

Всього студентів у групі _____

Не з'явилось на ККР _____ (____ %)

Всього писали ККР _____ (____ %)

З них отримали оцінку:

Відмінно _____ (____ %) Задовільно _____ (____ %)

Добре _____ (____ %) Незадовільно _____ (____ %)

Середній бал _____

Абсолютна успішність _____ %

Якість навчання _____ %

Викладач _____ Декан _____

«   » _____ 2019 р.

Оцінювання успішності студентів з навчальної дисципліни

«Видатні постаті України ХХ – ХХІ ст. в історіографічному дискурсі»

Поточний контроль знань

Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій студентами є обов'язковим.

Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми.

Принципи оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях

Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставляння балів від «1» до «5». Позначення «0» виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через невідповідність, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Кожен студент зобов'язаний взяти участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.

Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента.

Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських занять зводяться до того, щоб:

- виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;

- визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;

- виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи;

- стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Контроль знань студентів під час проведення семінарських занять може відбуватись в наступних **формах**:

- детальний усний аналіз поставлених питань;

- вибіркове усне опитування «з місця»;

- дискусійне обговорення питань;

- індивідуальне розв'язування практичних завдань, проблемних запитань чи завдань;

- фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв;

- письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо.

За результатами контролю знань на семінарських заняттях **в кінці семестру** виводиться **підсумкова оцінка за семінарські заняття** як середнє арифметичне всіх отриманих оцінок за семінарські заняття і самостійну роботу. Після неї окремою графою виводиться **підсумковий бал за семінарські заняття**.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену. Форма і терміни семестрового контролю визначаються навчальним планом. Студент вважається допущеним до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену), якщо він виконав усі види робіт, передбачені її робочою програмою.

Семестровий екзамен *оцінюються від 1 до 50 балів*. Зміст питань, що виносяться на екзамен, форма та структура завдань та їх оцінювання визначається керівником курсу, затверджується на засіданні кафедри.

Отриманий в результаті здачі екзамену бал додається до виставлених балів за семінарські заняття і складає **підсумковий семестровий бал**.

Знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної

Шкала оцінювання			
університетська		національна	шкала ЄКТС
90 – 100	5	відмінно	A
80 – 89	4	добре	B
70 – 79			C
60 – 69	3	задовільно	D
50 – 59			E
26 – 49	2	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX
1 – 25			незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

підготовки за такими критеріями:

- «відмінно» - студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і буде відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

- «добре» - студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

- «задовільно» - студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій

літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

- «незадовільно» - студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Перелік запитань на самостійну роботу

4. Ідея народовладдя в теоретичній спадщині діячів Української Центральної Ради – М. Грушевського та В. Винниченка.
5. Урочисте об'єднання УНР і ЗУНР у соборну Україну
6. Світ особистості: Євген Петрушевич – Президент Ради ЗУНР.
7. Павло Скоропадський — український громадський та політичний діяч, військовик.
8. Від Руху за перебудову до Руху за державну незалежність України: зміна головної мети Народного Руху України на Другому Всеукраїнському з'їзді.
6. Денаціоналізація української культури в 70-ті рр. ХХ ст.
Роль і місце В. Щербицького у виникненні такого явища, як «маланчуківщина».
7. Участь Народного Руху України в організації політичних заходів, що сприяли встановленню демократичної, незалежної України.
8. Мовна політика в Україні протягом 60-х – 70-х рр. ХХ ст.
9. Постать Василя Стуса в українській історичній науці.
10. Участь Народного Руху України Народного Руху України в організації культурно-просвітницьких заходів, що сприяли встановленню демократичної, незалежної України.
11. «Шістдесятництво» як соціальне явище в Україні.
12. Опозиційна особистість другої половини ХХ ст.: політичний портрет Богдана Гориня.
13. Змагання Народного Руху України за прийняття Акта проголошення незалежності України

14. Політична цензура в УРСР: практика обмеження друкованої продукції.
15. Українська помаранчева революція: надії та розчарування.

Перелік тем рефератів:

1. Світ особистості: Євген Петрушевич – Президент Ради ЗУНР.
2. Симон Петлюра політичний портрет революційної доби.
3. Історичний портрет Християна Раковського.
4. Революція на граніті (або Студентська революція на граніті): причини і наслідки
5. Перші здобутки і перші втрати: Президент Леонід Кравчук.
6. Реформи та ілюзії: Президент Леонід Кучма.
7. Георгій Гонгадзе – український опозиційний журналіст.
8. Реформи та ілюзії: Віктор Андрійович Ющенко.
9. Віктор Федорович Янукович - той, який позбавлений посади Президента України спеціальним законом.
10. Українська помаранчева революція: надії та розчарування.
11. Революція гідності в усних свідченнях: особистість історій учасників та свідків подій.
12. «Небесна Сотня» та результати Євромайдану.

Список рекомендованої літератури

Базова:

1. Алексєєв Ю. М., Кульчицький С. В., Слюсаренко А. Г. Україна на зламі історичних епох: Держ. процес 1985–1999 рр.: Навч. посіб. – К.: ЕксОб, 2000. – 296 с.
2. Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-і рр.). – К., 1999. (Україна крізь віки. – Т. 13). – 303 с.
3. Барановська Н. П., Верстюк В. Ф., Віднянський С. В. та ін. Україна: утвердження незалежної держави (1991–2001). – К.: Альтернативи, 2001.

4. Бажан О. Г., Мицик Ю. Історія України: Посіб. для вступників до вищих навч. закл. Ч. 3: З 1914 р. до наших днів / рец. В. О. Щербак. – К.: Вид. дім "КМ Академія", 2003. – 208 с.
5. Бібліографія основних видань Інституту історії України НАН України, 1936–2001 / Уклад.: І. С. Азарх, Л. Я. Муха; Відп. ред. С. В. Кульчицький. – К., 2002. – 160 с.
6. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ – ХХ ст. – К., 2000. – 360 с.
7. Калініченко В. В., Рибалка І. К. Історія України. Частина ІІІ: 1917–2003 рр.: Підручник для історичних факультетів вищих навчальних закладів. – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2004. – 628 с.
8. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. – К.: Наш час, 2008. – 432 с.
9. Коріненко П. С., Терещенко В. Д., Бармак М. В. Новітня історія України (1939–2007 рр.). – Ч. 4. – Тернопіль: Вид-во Астон, 2007. – 400 с.
10. Ковпак Л. В. Соціально-побутові умови життя населення України в другій половині ХХ ст. (1945–2000 рр.). – К., 2003. – 250 с.
11. Кульчицький С. В., Слюсаренко А. Г., Сургай Г. І. Новітня історія України ХХ ст.: Підруч. для вузів. – К.: Вища шк., 2000. – 617 с.
12. Литвин В., Смолій В., Шпаковатий М. Україна: ХХ століття: У 2-х кн. / НАН України. Ін-т історії України. – К.: Видавн. дім "Альтернативи", 2002. – Кн. 1. – 997 с.; Кн. 2. – 1014–1878 с.
13. Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.) / Україна крізь віки. – Т. 14. – К.: Альтернативи, 2000. – 360 с.
14. Національні відносини в Україні у ХХ ст. Зб. докум. і матер. / Упор.: М. І. Панчук та ін. – К., 1994.
15. Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. У 2 ч. / Упоряд.: І. О. Кресіна, В. Ф. Панібудьласка. – К.: Вища школа, 1997. – Ч. 2. – 704 с.
16. Новітня історія України (1900–2000): Підруч. для студ. іст. спец. вузів / А. Г.

Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Генеза, 2002. – 719 с.

17. Падалка С. С. Україна 60-90-х років ХХ ст.: Державність в історичній площині тоталітаризму, незалежності. – К., 2000. – 390 с.

18. Петровський В. В., Радченко Л. О., Семененко В. І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. – Х.: ВД "Школа", 2007.

19. Політичний терор і тероризм в Україні ХІХ–ХХ ст.: Іст. нариси / Д. М. Архієрейський, О. Г. Бажан, Т. Б. Бикова та ін. – К.: Наук. думка, 2002. – 950 с.

20. Україна в ХХ столітті (1900 – 2000): Зб. докум. і матер. / Упор.: А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. Ю. Король та ін. – К., 2000.

21. Уряди України у ХХ ст.: Наук.-докум. вид. / Н. П. Барановська, В. Ф. Верстюк, С. В. Кульчицький та ін. – К.: Наук. думка, 2001. – 607 с.

22. Хрестоматія з новітньої історії України, 1945–1998 рр.: 11 кл. / Упоряд.: С. С. Падалка та ін. – К.: Генеза, 2000. – 374 с.

Допоміжна:

1. Медвідь Ф. Митрополит Андрей Шептицький як духовний будівничий української нації. *Політичний менеджмент*. № 4, 2005. С. 167–175.

2. Турченко Ф.Г. «Харківський проект» Миколи Міхновського. *Наукові праці історично го факультету ЗДУ*. 2002. Випуск XV. С. 7–35.

3. Маньковська Р. Крунлий стіл «Вячеслав Чорновіл: постатть на тлі епохи (до 80-річчя від дні народження)». *Український історичний журнал*. 2018. № 3. С. 231 – 235.

4. Неодяєва С.А. Особливості документальної повісті Івана Дзюби „Спогади і роздуми на фінішній прямій”. *Вісник Луган. нац. пед. ун.-ту ім. Т. Шевченка*. 2013. № 22 (281). С.115–122.

5. Авер'янова Н. Мистецька еліта України: Алла Горська в когорті шістдесятників. *Українознавство*. 2014. 1(17). С. 57–59.

6. Гентош Л. Митрополит Андрей Шептицький як засновник та меценат Національного музею у Львові: засади діяльності, пріоритети розвитку та історична спадщина. *Краєзнавство*, 2016. 1(2). С. 212 – 220.
7. Побережець Г. Творчий шлях Вячеслава Максимовича Чорновола. *Наукові записки*. Серія: історичні науки. 17. С. 110 – 115.
8. *Studia methodologica* (Творчість Дмитра Павличка). Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010. 30. 286 с.
9. *Міхновський М. І. Самостійна Україна М. І. Міхновський*; упоряд. Р. Коваль та ін.; ред. Р. Коваль. К.: Діокор, 2002. 80 с.
10. Воронець Л. Доба Євгена Коновальця. *Нація і держава*. 2011. 9 червня. № 21 (393). С. 3